

# Ob jubileju prvi pregled knjižne ilustracije

Ive Šubic Skozi celotno kariero je ilustriral 96 knjižnih naslovov, ki vsebujejo več kot 1500 ilustracij – Na ogled tudi skice za njegova monumentalna dela

Aprila je od rojstva slikarja Iveteta Šubice (1922–1989) minilo stoletje. Še vedno mu pripada vloga enega od vidnejših slovenskih umetnikov povojnih desetletij, ki je v slikah in monumentalnih javnih naročilih povezal realizem, različne ljudske tradicije ter modernizem, v zrelem obdobju, po obisku Pariza, pa je zanj značilna predvsem zmerena kubistična oblikovitost. Ob stoti obletnici rojstva ga v Loškem muzeju prvič predstavljajo kot ilustratorja, ustvarjalca vrste knjižnih izdaj, pri katerih se je zlahka oprjel tudi drugačnih in med seboj različnih slogov ter pripovednih strategij.

## VOJKO URBAČIČ

Ive Šubic ostaja prisoten predvsem na območju Škofje Loke, kjer je deloval in kjer so doma motivi iz njegovega ustvarjalnega opusa, ki imajo ozadje bodisi v tamkajšnji literaturi bodisi v zgodovini, tradiciji ali krajini. A glede na to, da bo jubilejna razstava po škofjelški premieri krenila še v dve razstaviščini na

## Izbor Šubičevih knjižnih ilustracij je na razstavi organiziran klasično kronološko, po desetletjih.

različnih koncih Slovenije, interes zanj ni lokalno omejen.

Ob aprilskem jubileju – slikar je bil rojen 23. aprila 1922 v Hotovljah pri Poljanah nad Škofjo Loko – so v Loškem muzeju nivoičen stik z javnim pogledom omogočili le manjšemu izboru del iz tamkajšnjih depejev, včeraj pa so temu pridružili še osrednjem razstavu *Ive Šubic – ilustrator in kulturni delavec* kustosinje Loškega muzeja Petre Čeh. Kustosinja obiskovalca hitro sočisti za dejstvo, da jubileja niso izkoristili za klasično retrospektivno vrnitev k njegovim najprezretnostnejšim delom s kakega ažuriranega zornega kota, temveč gre za prvi celoviti pregled njegovih knjižnih

izdaj. »Prvič smo podrobneje raziskali njegovo knjižno ilustracijo, ki je na eni strani osvetlila njegov ilustratorski slog, na drugi pa ponudila zanimiv vpogled v razvoj tako povojnega založništva pri nas kot v proces ustvarjanja ilustracij,« je zapisala kustosinja.

## Ilustracija kot industracija

Šubic je eden od avtorjev, ki so se izognili povojni delitvi na elitne modernistične medije in bolj ali manj uporabno umetnost, ki je postavila ilustracijo na obrobje ter jo pojmovala kot območje, obremenjeno z odvisnostjo od literarne predloge ter namenjeno večinoma ustvarjalcem. Ilustriral je skozi celotno kariero, je pa res, da je, kot izveš na razstavi, takšna naročila pojmovala tudi kot eksistenčno nujo in jo označeval za »industracijo«.

Njegova ustvarjalna biografija se časovno pne v desetletjih povojne socialistične republike Slovenije in SFRJ. Po študijskih začetkih pred vojno pri Francetu Kralju na Tehniški srednji šoli v Ljubljani in na zagrebški akademiji je bil eden od prvih študentov po vojni ustanovljene Akademije za likovno umetnost v Ljubljani, njegova življenjska pot se je končala le nekaj let pred razpadom socialistične Jugoslavije. Darih mu je bilo 67 let. Njegovo delo, upodobljene like in idealizirane krajine pogosto preveva značilna prijazna domačnost. Nekaj te domačnosti ohranjanje spremena besedila na tokratni razstavi, na katerih je umetnik zgolj in le Ive. Ive brez priimka, kot se je včasih podpisoval tudi na svoja dela. Ob takšnem nestandardnem navajanju bi kustosi kake imenitne nacionalke morda pohiteli z javnim izražanjem distance, v Škofjim Loki pa ga tolerirajo.

Izbor Šubičevih knjižnih ilustracij je na razstavi organiziran klasično kronološko, po desetletjih. Po besedah kustosinje so med izpostavljenimi vrhunice ilustracije za *Kekca*, *Martina Krpana*, *Višoko kroniko*, *Cvetje v jeseni*, *Pastirce*, *Ukradeno svetilko*, *Pravljico o Vanču* in še kakšne. Njegovih medvojnih skic in ilustracij v partizanskih tiskih – V NOB je vstopil leta 1941, do konca vojne je postal vodja grafičnega oddelka centralne tehnike

CK KPS – v izboru ni prav veliko. Ta čas predstavlja predvsem *Tiskarna Urška 14* iz mnogo kasnejšega leta 1980, avtobiografska pripoved o delovanju istoimenske partizanske tiskarne v Kočevskem rogu, ki jo je kot edino knjižno izdajo ne le ilustriral, temveč je zanjo napisal tudi besedilo. Na razstavi jo predstavlja tudi video s preprosto, a učinkovito animacijo avtorjev Lee Vučko in Damirja Grbanovića.

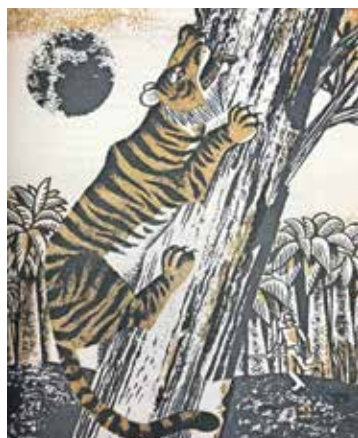
Sicer so uvod v pregled Šubičeve knjižne ilustracije *Koraki* v *svobodno* in *Udarniki*, obe iz leta 1945. Ta letnica je bila zanj pomembna tudi zaradi ustanovitve Mladinske knjige, za katero je ilustriral več kot petdeset izdaj. Tesno sta sodelovala z urednico Kristino Brenkovo. Leta 1953 je v knjigah *Polpetelinček* in *Zibelka* objavil prve barvne ilustracije, po drugi strani je v tem desetletju razvil tudi zanj značilno ustvarjanje v tehniki tuša, po kateri je posegel, da bi se čim bolj približal učinku grafike, lesoreza.

## Prepoznavna stilizacija

Po zanj odločilnem obisku Francije in Pariza leta 1956 je v svoje delo, tako ilustratorsko kot širše, vpeljal kubistično poenostavljeno stilizacijo, po kateri je njegovo delo mnogim zlahka prepoznavno še danes. Sicer je v šestdesetih letih ilustriral največ knjig, med drugim s prijateljem Jožetom Ciuho tudi *Jugoslavijo*, ki je z 227 ilustracijami njegovo najobsežnejše ilustratorsko delo. Tedaj je veliko ustvarjal tudi za mariborsko založbo Obzorja, kjer je bil tehnični urednik njegov drugi prijatelj, Janez Vidic.

Šubičev ustvarjalni vrhunec v tem desetletju kažejo tudi tri prejete ilustratorske Levstikove nagrade. Skupno jih je prejel kar šest, ob teh tudi zvezno jugoslovansko nagrado mlado pokolenje. Za celotno delo, ne le ilustratorsko, je leta 1968 prejel nagrado Prešernovega sklada in leta 1979 krovno Prešernovo nagrado.

Kustosinja je dodala, da v zadnjem desetletju njegovega življenja po kakovosti izstopa omenjena avtobiografska *Tiskarna Urška 14*. Ponovno so bile aktualne zgodbe iz NOB, sicer pa je v tem času posvetil več pozornosti slikarstvu in ustvarjanju fresk. Skupno je ilustriral kar



V džunglah ob ravniku, 1965–1966, črn tuš, rjav tuš

96 knjižnih naslovov, ki vsebujejo nekaj več kot 1500 ilustracij. Od teh je v izboru jubilejne razstave 160 ilustracij iz 70 knjižnih izdaj. Ilustriral je tudi za učbenike in revije, kot so bile *Pionir*, *Pionirski list*, *Ciciban*, *Borec* in *Kurirček*, a teh tokrat niso celostno predstavili. Raziskovanje tega segmenta njegove ilustracije ostaja za prihodnost.

Ob pregledu ilustracije je nekaterim njegovim monumentalnim delom, ki gledalca nagovarjajo drugače od podob v drobni, danes pogosto porumenelih slikanicah,

## Za Mladinsko knjigo je ilustriral več kot petdeset izdaj.

posvečen še segment razstave, ki jih predstavlja s skicami oziroma osnutki zanje. To velja za mozaik *Pokrajina v stabi Državnega zbora* iz leta 1960, monumentalno fresko *Poljanska vstaja v Poljanah nad Škofjo Loko* iz leta 1981 in fresko z Agato iz Tavčarjeve *Višoke kronike* iz leta 1986, ki jezdi prašiča na steni tamkajšnje osnovne šole. Drugo izmed navedenih, ki meri kar 435 krat 615 centimetrov, so prav v letošnjem slikarjevem jubilejnim letu s fasade nekdanje živilske trgovine, ki so jo namenili rušenju, preselili k sponeriku NOB. V izboru je tudi precej dokumentarnega gradiva, ki sledi slikarjevemu širšemu kulturnemu delovanju. Izstopajo, de-



Motivi iz Šubičevega ustvarjalnega opusa imajo ozadje v škofjelški literaturi, zgodovini, tradiciji ali krajini.

nimo, originalne risbe za prvi film *Kekec* iz leta 1951, pri katerem je bil kostumograf.

Včerajšnje odprtje razstave je bilo zaradi spleta okoliščin tako rekoč pogojno, gre bolj za nekajdnevno uverturo za najbolj neučakane in brzopete. Loški muzej je namreč tik pred odprtjem objavil, da bo razstava dostopna le do konca tega tedna, nakar bodo vrata gradu, kjer ima muzej domičil, najmanj za dober mesec zapahnil. Grad je obdan z zidarskimi odri, v času energetske draginje je napovedana njegova energetska obnova, ki bo med drugim zajela menjavo oken. To pomeni, da bo grad predvidoma do konca novembra za obiskovalce zaprt oziroma bo vstop možen le za vrtni najavljeni skupine. Ogled za vse bo znova možen predvidoma decembra, tedaj je napovedano tudi strokovni simpozij *Ive Šubic – ustvarjalec in spiritus movens*, kate-



Martin Krpan Frana Levstika, Mladinska knjiga, 1964, gvaš

tudi vlogo razstavnega kataloga. Po nivoičnem odprtju gradu bo razstava dostopna do 7. maja 2023, za-

tem se bo preselila še v Koroško galerijo likovnih umetnosti v Slovenj Gradcu in Šivčevo hišo v Radovljici.

## Ko je pomembneje imeti kot biti

**Bog masakra** (Pol)klasično delo, napisano z izjemnim občutkom za odnos in gledališki konflikt

Veliki oder Mestnega gledališča ljubljanskega (MGL) bo danes prizorišče premiere uprizoritve *Boga masakra* izpod peresa francoske dramatičarke Yasmine Reza. V tej aktualni in angažirani komediji, kot je delo označila direktorica in umetniška vodja MGL Barbara Hieng Samobor, avtorica razgalja sodobno meščansko elito in dvočlono človeško naravo.

## NINA GOSTIŠA

*Bog masakra* (v izvorniku *Le Dieu du carnage*, 2006) ni besedilo, ki pri nas še ni bilo uprizorjeno, naspornost – a čeprav se v MGL načeloma nagibajo h krstnim uprizoritvam, jih je to nagovorilo prav z aktualnostjo. Po besedah Barbare Hieng Samobor gre za eno od najboljših iger, napisanih v zadnjih nekaj desetletjih, izjemen spoj komedijskega in dramskega, ki se uvršča med polklasična besedila. Prevedel jo je Aleš Berger, režiser pa tudi dramaturg in scenograf uprizoritve ter avtor glasbene opreme je Diego de Brea, igralško zasedbo sestavljajo Jana Zupančič, Uroš Smolej, Iva Krajnc Bagola in Sebastian Cavazza.

## Izbruh neizrečenega

V dobrih sedemdesetih minutah se pred nami odvijeta sprava umirjeno in omikano srečanje zakonjskih

**Yasmina Reza**  
**Bog masakra**  
režija **Diego de Brea**  
premiera 20. oktobra  
ob 20. uri  
Mestno gledališče ljubljansko

parov, ki želita (v odsotnosti otrok) razrešiti spor zaradi pretepa na igrišču, v katerem je eden od enajstletnikov drugemu s palico izbil prednja zoba. Čeprav se poskušajo o nezdgi pogovoriti kultivirano in asertivno, je položaj (tudi zaradi alkohola) vse bolj zaostren. Na plan pridejo potlačena jeza, frustracije, nestrpnost (seksistične, rasistične, homofobne opazke); razkrije se egocentričnost in z njo najtemnejše plati njihovih osebnosti, ki zasenčijo osnovno izhodišče za srečanje.

Diego de Brea v besedilu, ki »odpre brezno problemov znotraj mikrosistemov družine«, vidi prispodobno za umirajočo Evropo, »kjer človek ne vidi več človeka«. Izjemno se mu zdi predvsem zato, ker obravnava »veristično zgodbo«, to je dogodek med dvema družinama, pri čemer je ključno, da se ti ne poznata. Ključno je tudi, da poleg tega, da ponudi veliko odgovorov, poskrbi za možnost identifikacije, o kateri meni, da je terapevtska. »Čas je za klasične tekste z onto-

loško noto,« je poudaril na torkovski novinarski konferenci in dodal, da je *Bog masakra* po njegovem mnenju klasika zato, ker »se Reza sprašuje, od kdaj je v življenju pomembneje imeti kot biti«.

Kapitalizem in sreča ne gresta skupaj, dejal, »to bomo morali nekoč dokončno sprejeti. Hkrati imam občutek, da nam je bližje inercija, nedelovanje, s katerim se zadovoljimo zaradi občutka, da nekaj ohranjamo.« Besedilo ga je pritegnilo tudi zato, ker ni napisano intelektualistično, temveč z izjemnim občutkom za odnos in gledališki konflikt, ki ga privede do skrajnosti – tako rekoč masakra. »Šele ko je Evropa izpostavljena, izzvana, se pokaže, kakšno brezno je in da v sebi, kot bi rekel Kosovel, nosi veliko gnilobe.«

Za igralce, ki nastopajo v vlogi Véronique in Michela Houilléja (Jana Zupančič in Uroš Smolej) ter Annette in Alaina Reilla (Iva Krajnc Bagola in Sebastian Cavazza), je bilo ustvarjanje predstave svojevrsten izziv, saj so se morali dokopati do bistva, do vročice, ki se skriva pod površjem besedila in je ni mogoče začutiti takoj. Ob tem je Jana Zupančič poudarila vlogo režiserja, »ki je najboljši igralec« in jih je natančno vodil skozi proces. Po besedah Ive Krajnc Bagola je ta zahteval veliko kopanja po sebi, kar ni lahko, so pa takšne ovire odlične za »slajši rezultat«.

## Pankrt številka ena

**Peter Lovšin** Jutri ob 20. uri se bo v ritmu legendarne skupine tresla Hala Tivoli

Brez Pankrtov bi bila slovenska popularna glasba precej drugačna. Nastali so ravno ob pravem času, v obdobju velikega buma nove slovenske glasbe, ki je zaznamoval osemdeseta leta prejšnjega stoletja. Jutri bodo imeli ob 45-letnici delovanja velik koncert v ljubljanski Hali Tivoli. O začetkih punka in Pankrtov smo se pogovarjali s pevcem zasedbe **Petrom Lovšinom**, ki je bil takrat še Perči Gnuš.

## ZDENKO MATOZ

**Punk se je med drugim začel s svojevrstnim glasbenim upor proti starim rockovskim prdcem. So z leti tudi punkerji v enakem položaju?**  
Menim, da se punk niti ni začel zaradi tega. Začel se je kot upor proti dolgčasni in zaradi veselja do življenja. V neki meri tudi kot upor proti sistemu. V tistem času sem največ poslušal stare blueserje in v Londonu kupoval plošče Johna Leeja Hookerja, Howlin' Wolfa, Blind Lemon Jeffersona in drugih. Ničesar nismo imeli proti starejšim glasbenikom. No, mogoče smo bili bolj proti starim politikom.

**Sicer pa je bil punk nadaljevanje rock'n'rolla, ta pa je v veliki meri izšel iz bluesa. Šlo je za neko vračanje h koreninam, mar ne?**  
Točno tako. To je bila hitrejša in bolj divja oblika bluesa. Nas je takrat motila, pa ne zato, ker so to igrali starejši, dolgočasna glasba

## Rock'n'roll v šestdesetih letih prejšnjega stoletja je bil precej podoben punku.

iz sedemdesetih let prejšnjega stoletja. Predstavljali so jo Yes, Emerson, Lake & Palmer, Genesis in podobni. To nam je šlo na jetra.

**The Rolling Stones so bili mnogim punkerjem vzorniki.**  
Na prvem koncertu smo Pankrti igrali *Sympathy for the Devil*. Vendar smo igrali tudi pesmi Boba Dylana ter skupin The Clash in Ramones. Mislim, da smo zaigrali še eno od Troggsov. To so bile priredbe na prvem koncertu v



Peter Lovšin je bil vedno na pravi strani rock'n'rolla. FOTO DEJAN JAVORNIK

## PRVOTNA ZASEDBA

Pankrti bodo nastopili v prvotni zasedbi, kot ob koncu delovanja: Peter Lovšin (glas), Bore Kramberger (baskitar), Slavc Colnarič (bobni), Bogo Pretnar (kitara), Marc Kavaš (kitara).

telovadnici moščanske gimnazije, več kot polovico smo že imeli lastnih pesmi. To so bili naši glasbeni izvori.

Rock'n'roll v šestdesetih letih prejšnjega stoletja je bil precej podoben punku. Potem je prišla ta rockovska dekadenca.

**V začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja se je v New Yorku pojavila omenjena zasedba Ramones, glasbeniki iz nekega vzporednega vesolja, ki so pomembno vplivali na nastanek punka. Kakšna je bila vaša izkušnja z druženjem z njimi?**  
V Ramonesu si ali zaljubljen ali pa te ne zanimajo. Jaz sem bil zaljubljen v to glasbo, v to energijo

in zajebejancijo. Imel sem priljubljenost, takrat sem kot novinar sicer delal v športni redakciji, spoznal Joeyja Ramona in njegovo družbo prijateljev. V New Yorku sem živel pri prijatelji njihove menedžerke. Družili smo se skoraj mesec dni. Veliko smo se pogovarjali, bil sem na njihovi vaji. To je bila res posebna izkušnja. Pa še intervju sva opravila.

Tudi ko so Ramones igrali v Ljubljani, sem stal na odru. (Smeh.)

## Pankrte je ločevalo od drugih, da smo za temo svojih pesmi vzeli politiko.

**Ramones so iskrico prvotnega rock'n'rolla iz šestdesetih let prenesli v sedemdeseta.**  
Oni so bili kot recimo Patti Smith in The Stooges z Iggyjem Popom vmesni člen med energijo zgodnjih Stonesov, Troggsov, Kinksov in kasnejde do Clash in Sex Pistols. Pankrte je ločevalo od drugih, da smo za temo svojih pesmi vzeli politiko.

Za nas je bila politika tista ženska, ki je tako pogosto pevavana v popularni glasbi. To je bilo drugače kot pri angleškem in ameriškem punku. Razen recimo pri Dead Kennedys, ki so bili zelo »evropski«. Nam se je zdel tvorstven politični pristop zanimiv, ker je bila pri nas politika tako odmaknjena, vzvišena, na piedestalu. Nič se je ni resno dotikal. Oziroma jo je bilo kar nevarno obravnavati. Naše tematiziranje politike je bilo gotovo nekaj, kar je bilo na meji zdravega okusa.

**Občutek imam, da so bila osemdeseta leta prejšnjega stoletja med najbolj ustvarjalnimi in svobodnimi v zgodovini slovenske popularne glasbe.**  
Mislim, da je to dejstvo. Nekaj podobnega bi lahko rekli tudi o sedemdesetih letih, ko so kraljevali Buldožer in še prej Kameleoni. Sedemdeseta leta so bila uvod v glasbeni razcvet ustvarjalnih osemdesetih let. Tudi Pankrti smo največ dosegli v osemdesetih letih. Osemdeseta so bila zato tako plodovita, ker se je odpiral nov svet, ko so se širila območja svobode. Te je bilo v številnih primerih več kot zdaj.



Srečanje dveh zakonskih parov sčasoma razkrije najtemnejše plati njihovih osebnosti. FOTO PETER GIODANI